

Soru-Cevap

Soru:

Anayasa Mukaddimesi kitabının ikinci bölümünün 20. sayfasının 26. satırında aşağıdaki şekilde geçmektedir:

Fakat kafir bir kimse, haracî bir araziye sahip olursa ona harac düşer, öşrî bir araziye sahip olursa ona öşür değil harac düşer. Çünkü araziyi işlevinden yoksun bırakmak doğru olmaz ve kafir de öşür ehlinde olmadığından dolayı harac belirlenir." Yine aynı fikir, Maliye kitabının 48. sayfasında başka ifadelerle geçmektedir ki oda şöyledir: "Çünkü ister öşür isterse harac olsun araziyi işlevinden yoksun bırakmak doğru olmaz."

Soru şudur: "Çünkü ister öşür isterse harac olsun araziyi işlevinden yoksun bırakmak doğru olmaz." Şeklindeki bu ibare, öşrî bir araziye sahip olan kafiye haracın farz olduğuyla ilgili hükmün talili olarak gelmiştir. Ancak bu illete nasıl delil getirildiği açıklanmamıştır. Dolayısıyla illetin şeri olması gerektiği için ya sarahatan ya delaleten ya insitinbaten yada kıyasen şeri naslarda varit olması gerekmektedir. Bu illetin delili nedir?

Bu illet sabit olsa bile başka bir soru daha varit olmaktadır ki oda şudur; öşrün, sadece Müslümana farz olan bir zekat olup zekatı alınan malları açıklayan hükümleri biliyoruz. Yine bir Müslümanın sahip olduğu öşrî arazinin, salatalık, şeftali, zeytin ve benzerleri gibi zekatı farz olmayan ürün türlerinin ekilmesi halinde ise bunların hem öşrünün hem de haracının verilmediğini de biliyoruz. Ancak bu durumda arazi işlevinden yoksun bırakılmaktadır. O halde salatalık ve zeytinin zekat sınıflarından olmadığı ve arazinin işlevinden yoksun bırakmanın doğru olmamasından dolayı da harac ödenmesi gerektiğini söyleyebilir miyiz?

Cevap:

Birincisi: "Çünkü ister öşür isterse harac olsun araziyi işlevinden yoksun bırakmak doğru olmaz" ibaresi talil için değil ancak bu, şeri delillere göre tarım arazilerin vakiasının açıklanmasıdır. Tarım arazilerinin hükümlerinin delilleri de araziye ya öşür yada harac olarak belirlemektedir.

Bunun keyfiyetine gelince; İşte size açıklaması:

Şeriatta varit olan tarım arazilerin hükümlerinin delilleri:

1- Tüm arazilere ait genel delillerdir. Buda Müslümana, ya öşür zekatını yada öşrün yarısını vacip kılmaktadır... "Dolayısıyla nehir ve bulutlar (yağmurlar) yoluyla sulanması halinde öşür, bir araçla sulanması halinde ise öşrün yarısı gerekmektedir." Ve benzerleri.

2- Fetihden sonra, araziler hususunda yeni bir sorun ortaya çıktığından genel naslardan çıkarılıp ona harac konulmuştur: قَضَى رَسُولُ اللَّهِ فِيمَنْ أَسْلَمَ مِنْ أَهْلِ الْبَحْرَيْنِ أَنَّهُ قَدْ أَحْرَزَ دَمَهُ وَمَالَهُ إِلَّا أَرْضَهُ، فَاتَّهَا فِيَّ الْمُسْلِمِينَ، لَأَنَّهُمْ لَمْ يُسَلِّمُوا وَهُمْ مُمْتَنِعُونَ "Resul [Sallallahu Aleyhi ve Sellem], Bahreyn halkından Müslüman olanların arazileri dışında kanlarını ve mallarını koruduklarına hükmetti. Zira arazi Müslümanlara ait bir feydir. Çünkü onlar, güçlü durumdayken Müslüman olmadılar." Ömer [Radiyallahu Anh]'da Sevad arazisi hakkında şöyle hüküm vermiştir: "Halkıyla birlikte arazilerin ele geçirildiğini görürsem ona harac koyarım..." Ve benzerleri.

3- Bu nedenle üzerine harac belirlenen türün dışında Dâr-ul İslam'daki arazilerin tamamı için zekat vardır.

4- Dolayısıyla "Dâr-ul İslam'daki arazilerin tamamında Müslüman için zekat vardır" şeklindeki genel hüküm, genel olarak kalır. Başka bir nas ile "haraci arazi olarak" tahsis edilmedikçe de genellikten çıkmaz.

5- Tarım arazilerinin hükmü işte budur. Dolayısıyla haracî arazilere dair naslar olmasa bile varit olan şeri naslara göre Müslümanın sahip olduğu araziye zekatın gerektiği hükmü baki kalır.

6- Bu nedenle cümle, talil için değildir. Zira cümlenin mantuku, ne sarahatan nede delaleten talil için olduğuna delalet etmektedir. Dolayısıyla orada, ne sarahatan ne delaleten illet araçları zikredilmiştir... Aynı şekilde toprağın öşrî mi yoksa haracî mi olduğu arasındaki farkı açıklayan mefhumun vasfı da değildir. Zira arazi, arazidir. Yani o, camit bir lafızdır. Dolayısıyla işte öşrî olan bu arazi, yakında haracî arazi olabilir. Zira ister toprak isterse ziraat olsun ikisi arasında hiçbir fark yoktur...

Nitekim cümle, ne mantuk nede mefhum bakımından talil için değildir. Yani nasta talil araçları bulunmamaktadır. Ayrıca o, hükme bağlı mefhumun vasfı da değildir...

Velhasıl cümle, talil için değildir. Ancak o, ilgili hükümlerin delilleri bakımından arazinin vakiasının açıklanmasıdır...

İkincisi: Örneğin, "...Araziye, zekat sınıfından olmayan mahsuller ekildiğinde... arazi işlevinden yoksun bırakılmaktadır..." şeklindeki söz konusu sözünüze gelince;

Siz işlevi, olduğundan farklı anlamışsınız. Zira arazi, şeftali ektiğiniz zaman öşrî olmaktan çıkmaz ki... Zira birisi size, bu arazinin sınıfı nedir? Öşrî midir yokda haracî midir? Şeklinde sorduğunda siz, bu öşrî değildir mi diyeceksiniz? Bilakis kesinle şöyle diyeceksiniz: Bu arazinin sınıfı öşrî olup haracî değildir. Yani öşrî de değildir haracî de değildir demeyeceksiniz...

Ama size, bu mahsule zekat düşer mi diye sorulduğunda hayır diyeceksiniz.

Dolayısıyla meselenin iki yönü vardır:

Birincisi: Arazinin sınıfı ki o, öşrîdir

İkincisi: Mahsulünün zekatı ki ona, zekat yoktur.

H. 06. Şevval 1432

01.09.2011